הלכה · משנה תורה · מפרשים · חידושים מהגאון בעל מחנה אפרים · ספר קדושה

חידושים מהגאון בעל מחנה אפרים על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי אפרים נבון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושים מהגאון בעל מחנה אפרים על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי אפרים נבון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושים-מהגאון-בעל-מחנה-אפרים-על-משנה-תורה-הלכות-איסורי-ביאה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ד 4
הלכה ט 4
הלכה י 4
פרק ט 4
הלכה ו 4
הלכה לב 4
הלכה לו 5
פרק טו 5
הלכה ג 5
הלכה יא 5
הלכה טז 5
הלכה יח 6
הלכה יט 6
הלכה כ 6
הלכה כה 6
הלכה כט 7
פרק יז 7
הלכה כא 7
פרק יח 8
הלכה א 8
הלכה טו 8
הלכה יז 8
הלכה כז 23
פרק יט 23
הלכה ד 23
הלכה כג 24
פרק כ 24
הלכה ד 24
הלכה יג 24
הלכה טז 25

פרק ד

הלכה ט

כתב ה"ה כל הנשים שיש להם וסת בחזקת טהרה לבעליהן וכו' עד וראיתי להרשב"א ז"ל שהקשה למה אמרו אי איתמר וכו' הוה להו למימר ל"ש אלא שיש לה וסת אבל אין לה וסת אסורה וכו' ע"כ. נ"ב לק"מ דא"כ מאי איריא ישנה אפי' נעורה אינו יכול לבא עליה שלא בבדיקה:

הלכה י

כתב ה"ה האשה שאמרה לבעלה וכו' עד וכבר נתבאר שהאשה שהוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה ע"כ. נ"ב נ"ל דהחילוק תלוי בין היכא דאיכא הוכחה לאמתלא כי הכא שתבעה לפני אחותו ורגלים לדבר שמפני הבושה אמרה כן משא"כ בהוחזקה נדה בשכנותיה דליכא רגלים לדבר וכן נראה מדברי הראב"ד בהשגות פ' ח"י הלכה ט':

פרק ט

הלכה ו

כתב ה"ה ז"ל נמצא טפין טפין וכו' עד ואף הרמב"ן והרשב"א ז"ל כתבו שאין דין הברייתא אלא בבגדה אבל בבשרה אפי' טפין טפין מצטרפין לכשיעור ע"כ. נ"ב צ"ע דהרשב"א כ' דלענין צירוף אין חילוק בין נמצא בבשרה לבגדה:

הלכה לב

כתב הר"מ ז"ל וז"ל **שלש נשים שלבשו חלוק זו אחר זו ואח"כ נמצא עליו כתם וכו'**. נ"ב מלשון רבינו נראה דנמצא הכתם אחר דפשטו אותו כל השלש דאם נמצא הכתם בעוד החלוק בשלישית אמרי' כאן נמצא וכאן היה וכן נראה מדברי התוס' בפ' הרואה כתם (נ"ח) ד"ה ולענין דינא תנן ודוק. איברא דהטור כתב דאם השאילתו לחברתה וחזרה ולבשתו ששתיהן צריכות לחוש ואמאי לא אמרינן כאן נמצא וכאן היה ועיין בדין כ"ט גבי השאילה אותו לזבה קטנה וחזרה ולבשתו קודם בדיקה ונמצא עליו דשתיהן מקולקלות:

בהלכה הנזכרת סיים הר"מ ז"ל **ואם בדקה אחת מהן עצמה מיד ומצאה עצמה טמאה הרי השתים טהורות**. ע"כ. נ"ב משמע אפילו בלא בדיקה כיון שיש לה במה לתלות ולא דמי לשאר ספק דהיכא דאפשר להתברר בעי בדיקה אפי' בדרבנן:

הלכה לו

כתב הרמב"ם ז"ל **כל כתם שנמצא על הבגד שאין לה במה יתלה כו'**. נ"ב כלומר נהי דצריך בדיקה היינו טעמא משום דכל חזקה שיכולה להתברר צריך לברר ונפקא מינה דאם נאבד הבגד בחזקת טהורה עומדת. ומ"ש הרשב"א דמהגמרא מוכח שהיא בחזקת טמאה אינה ראיה דהגמרא איירי בכתמים שלא נסתפק לנו בצבע דהיא בחזקת טמאה ומה שמעבירין עליו ז' סמנים היינו כדי לבטל הדם ודוק משא"כ הכא בנסתפק אם הוא דם או צבע כיון דספקא דרבנן הוא מוקמינן אחזקתה אלא דלכתחלה צריך בדיקה:

פרק טו

הלכה ג

כתב ה"ה ז"ל כותי ועבד כו' עד ויש מי שכתב שאם ילדה בת שהיא פסולה לכהונה וכו'. נ"ב בפ' ח"י כ' רבינו דכותי ועבד הבא על הישראלית נעשה זונה וצ"ע אי אית לרבינו כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו, ועיין בפי"ט דין גר עמוני:

הלכה יא

כתב ה"ה ז"ל ומה שכתב רבינו שאפי' היא אומרת לפלוני הממזר נבעלתי אינה נאמנת הוא מפני שהאשה אינה נאמנת בפיסול אלא האב בלבד כו' עד ולא נתנה תורה נאמנות אלא לאב דקי"ל כר"י ואע"פ שחיה נאמנת שאני הכא שאין אדם משים עצמו רשע וכו'. נ"ב קשה לכאורה במאי דכתב דלא נתנה תורה נאמנות אלא לאב וכו' דהא דלא נתנה תורה נאמנות אלא לאב היינו היכא דמוחזק בכשרות דאי לא הוי קרא מן הדין לא היה נאמן אבל היכא דאינו מוחזק בכשרות אימא דאף היא תהא נאמנת, ומה שכתב לחלק בין ההיא דחיה להכא משום דאין אדם משים עצמו רשע וכו' קשה דמה יענה באומר זה בן גרושה דנאמן ואמאי לא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע וע"כ צריך לומר דהיינו באומר שוגג הייתי ולפי זה הכא נמי אם היא אומרת נבעלתי לממזר שאח"כ ידעתי שהוא ממזר תהיה נאמנת. ולע"ד נראה דהא דאינה נאמנת הכא היינו משום דכשם שזנתה עם זה כך זינתה עם זה ובדרבנן דוקא הימנוה ולא דמי לחיה דהתם היא יודעת בבירור שזה הבן הוא בן ממזר או נתין או כשר:

הלכה טז

כתב הרמז"ל **וכשם שנאמן לומר בני זה וכו' עד והאומר על עצמו שהוא ממזר נאמן לאסור עצמו בבת ישראל ואסור בממזרת וכו'**. נ"ב צ"ע מההוא עובדא דראה רבי להההוא

גברא בבית הקברות א"ל וכי לאו בן פלוני כהן אתה א"ל עיניו של אבא היו גבוהות ועיין בהרא"ש ז"ל בההוא שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי:

הלכה יח

כתב הרמז"ל **היו העם מרננים אחריה והיא ארוסה עם ארוסה ועם אנשים אחרים כו'**. נ"ב עיין בפ"מ ח"א סי' נ"ב דף רל"א ע"ד, כנראה שלא ראה דברים אלו:

הלכה יט

כתב הרמז"ל **א"א שהיתה מעוברת וכו' עד אמר האב אינו בני ה"ז בחזקת ממזר ואם אמרה מכותי ועבד נתעברתי הרי הולד כשר**. נ"ב כתב הרב מהרי"ט באה"ע ז"ל וזהו ברוב פסולים אבל אם רוב עכו"ם אפילו לא בדקו את אמו אזלינן בתר רובא ואע"ג דלכתחלה בעינן תרי רובי לגבי ולד חשיב דיעבד עכ"ל. ודבריו תמוהים הם דבפח"י כתב ה"ה דדין הולד כדין האשה שנשאת ובשאינה טוענת כגון אלמת כתב הרמב"ם ז"ל דאפי' אם נשאת תצא כל היכא דליכא תרי רובי:

הלכה כ

כתב הרמז"ל **א"א שיצא עליה קול שהיתה זונה וכו' עד אבל היא עצמה חוששין לה משום זונה וכו'**. נ"ב מל' חוששין נראה דהיינו לכתחלה אבל אם נשאת לכהן לא תצא. והתוספות כתבו דלא איירי בקלא דלא פסיק דאם כן אפי' נשאת תצא וכ"כ התוס' גבי אוכל בשם ר"ת ז"ל דאע"ג דאינה אסורה לבעל בקלא דלא פסיק מ"מ אסורה לבועל דהוי קלא דקודם נשואין. ועיין במהריב"ל ז"ל ח"א דף ק"ג:

הלכה כה

כתב הרמז"ל **האסופי שנמצא בעיר שיש בה כותים בין שהיה רוב כותים וכו'**. **הרי הוא כשאר אסופים**. וכתב הראב"ד ע"ז אם רוב עכו"ם קרוב אני להכשיר כותי הוא ונתגייר ע"כ. וכתב ה"ה ואין כן דעת רבינו והטעם משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומ"מ נ"ל שהוא מותר בבת ישראל משום דאיכא תרי ספקי ובתרי ספקי לא גזרו ע"כ. ויש לי לעיין בדבריו אם במ"ש משום דהוי קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וכו' דאם כן היאך מאכילין אותו כל היכא דרוב העיר כותים דאין מפקחין עליו את הגל כתב הרמב"ם משום דאין כאן קבוע, והתוספות כתבו שם דתינוק הנמצא לא חשיב קבוע וכן מוכח מהסוגיא שם. ומה שכתב ה"ה להתיר משום דאיכא תרי ספקי לע"ד אינו נראה דהא בהדיא כתב הרמז"ל בפרק י"ט משפחה שנתערב בה ספק ממזר אסור לישראל ליקח מאותה משפחה ואם נשאת לא תצא מפני שהם שני ספקות ע"כ, משמע דלגבי יוחסין החמירו ואפילו בתרי ספיקי. ויש ראיה לדברי רבינו דהא רב ושמואל בפ"ב

דיומא בענין אחד איירי ולישנא הכי אזלא דקאמר ושמואל אמר וכו' דמשמע דשמואל קאי על דברי רב וכיון דמסקינן דשמואל אירישא קאי ע"כ צ"ל דרב נמי אירישא קאי וה"ק לא שנו דאמרינן אם רוב עכו"ם עכו"ם אלא להחיותו אבל ליוחסין לא מחזקינן אותו עכו"ם לענין שאם יתגייר יהא מותר בבת ישראל ולאפוקי מסברת הראב"ד ז"ל וכ"כ הרמז"ל בתשובה דרב ושמואל חולקים זה עם זה ומשום הכי פסק במחצה על מחצה דמצווין להחיותו משום דפסק כרב דאמר אם רוב עכו"ם אין מצווין הא מחצה על מחצה מצווין להחיותו. והריני חוזר להקשות ע"ד הראב"ד במ"ש דאם רוב עכו"ם כשר כותי הוא ונתגייר דהא משמע שם בגמרא דבחד רובא אינם מכשירין ומוכח לה מדאמר רב אבל ליוחסין לא אלמא דביוחסין לא אזלינן בתר רובא ואפילו דיעבד כיון דאינו טוען ברי וכמ"ש ה"ה בפרק ח"י דכל שאינה טוענת ברי אפילו נשאת תצא כל היכא דליכא תרי רובי ודין הולד הוי כדין האשה שנשאת וכמ"ש ה"ה ג"כ שם ודלא כמהרי"ט ז"ל באה"ע שכתב דאפי' באינה טוענת בחד רובא סגי להכשיר הולד דחשיב דיעבד:

כתב הכ"מ ז"ל האסופי שנמצא בעיר שיש בה כותים וכו' עד ורבינו לא נראו לו דבריהם ולפי זה כי אמר רב ל"ש אלא להחיותו בין לרוב ישראל בין למחצה על מחצה ע"כ. נ"ב בפירוש כ' רבינו בהלכות שבת פ"ב דכי קאמר רב להחיותו למחצה על מחצה קאי וכי פריך מחצה על מחצה למאי הלכתא היינו לשמואל דקאמר דאפי' ברוב עכו"ם מפקחין א"כ הוא מצוה להחיותו וא"כ מחצה על מחצה למאי הלכתא אפי' ברוב עכו"ם מצוה להחיותו וכ"כ רש"י יע"ש:

הלכה כט

כתב הרמז"ל **ומנין אני אומר שאין השתוקי אסור בכל אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו שהרי הכשר שנבדקה אמו אינו אסור וכו'**. נ"ב ע' בפ"ט מהלכות אישות דין כ"א במקדש אחת מה' נשים. ונ"ל דהתם שאני דאיתחזק ערוה ואינו יודע איזו היא וכן באומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת דאסור בכל הנשים שבעולם:

פרק יז

הלכה כא

כתב ה"ה ז"ל יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין וכו'. נ"ב ע' בפט"ו שכתב יצא עליה קול שהיתה זונה חוששין לה משום זונה:

פרק יח

הלכה א

כתב ה"ה ז"ל באמצע הלשון ז"ל וסובר הראב"ד ז"ל שאין היקש זה אלא לתרומה אבל לאסור לכהונה לא מצי לאקושי וכו'. נ"ב בפירוש אמרו בת חלל זכר פסלה מן הכהונה ותנן כל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו ועוד תנן יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כיצד חלל שנשא את הכשרה וכו':

הלכה טו

כתב הרמב"ם ז"ל **ראוה שנבעלה בעיר או נתעברה אפי' לא היה שוכן שם אלא כותי א' וכיוצא הרי זו לא תנשא לכהן שכל הקבוע כמחצה על מחצה הוא וכו'**. נ"ב נראה מדברי רבינו דכל שנבעלה בעיר אפי' איכא רוב סיעות כשרים לא תנשא שכן כתב כל הקבוע כמחצה וכו' משמע דאי לאו הכי היתה נשאת ואי ליכא רוב סיעות לכתחלה אינה יכולה להנשא וכ"כ בכ"מ. וכתב עוד דאפילו אזל בועל לגבה חשיב קבוע גזירה אטו וכו'. ודברים אלו תמוהים דכל דאיכא תרי רובי לא גזרו ומשום גזירה הצריכו תרי רובי אלא טעמו של רבינו הוא דכל שנבעלה בעיר אפילו אזל בועל לגבה קבוע איקרי ולא משום גזירה אלא משום דהדרי לקביעותייהו והכי אמרו בנזיר גבי קן דקאמר אשה הדרא לקביעותה וכ"כ ה"ה ז"ל בפט"ו מהלכות אלו גבי דין האסופי ודלא כמ"ש התוספות ורש"י וזו היא סברת הטור גם כן דכל דאזל בועל לגבה אפי' בעיר לא מיקרי קבוע והא דכתב הרמז"ל בפרק ט"ו דברוב עכו"ם אין מפקחין עליו דלא מקרי קבוע היינו משום דשוב לא הדר לקביעותיה כיון דנפל הגל עליו:

הלכה יז

כתב הר"מ ז"ל **השבויה שנפדית והיא בת ג' שנים ויום א' וכו' עד הואיל ואיסור כל הספקות כלן מדברי סופרים לפיכך הקלו בשבויה**. נ"ב נראה דהיינו דוקא גבי שבויה אבל בשאר איסורין אין עבד ושפחה נאמנין אבל הרשב"א כתב דנאמנין ובהלכות סוטה פ"א כתב רבינו ואפילו עבד ושפחה וקרוב נאמנין הואיל והתורה האמינה עד אחד ונראה דשאני התם דאיכא רגלים לדבר. ואין להקשות דבפרק הגוזל פריך והרי שבויה דאיסור דאורייתא דהכי קאמר דאיכא למיחש לאיסור דאורייתא. וה"ה כתב בדין זה ז"ל. ולי נראה שבנה ובתה בין גדולים בין קטנים צריכין שיהיו מסיחין לפי תומן וכו' עד משמע מדקאמר באדם אחד דגדול היה עכ"ד. ודע דבפרק הגוזל בתרא איתא דקטן היה:

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא בי דינא דחתימין לתתא יען כי שמענו מפי אנשים מהוגנים מערערים על האשה מ' ג' אמילה אשת ה"ר יעקב בכ"ר אלחנן אשכנזי על פי נשותיהם שסיפרו להם שמרת ג' אמילה הנז' אמרה להן שנאנסה מגוי אחד שבא עליה בזמן היותה במצב הפירוד עם בעלה מחמת מריבה שהיתה לה עמו ונתעברה מן הגוי הנז'. לכן הוזקקנו אנחנו לברר הדבר בחקירה מעליא והנה ירוד ירדנו בתחלה ושאלנו את פי האשה מה זה הקול הנשמע עליה. ואף שאיימנו עליה לא הודית זולת שבא גוי אחד בביתה וכבה נרה וסתם את פיה לבא עליה ומרוב צערה היתה כמתעלפת ולא הרגישה אם בא עליה. ושאלנו לה למה אמרה לקרוביה שבא עליה. והשיבה להגזים הענין שיקבלוה ביניהם שתתגורר עמהם בביתם ואל יניחוה שתשב לבדה בבית אחד. ושאלנו על העבור ואמרה שהיא לא ראתה שום אות עיבור אלא שעברו כמו חדש ימים מוסתה וחששה אולי אירע לה מחמת צערה אך לא עשתה תרופות להפיל ולא ראתה נפל. ובכן שהזמננו להאשה מ' ג' אמילה ובעלה לפנינו קם עד אחד כשר על רגליו ואחר האיום והגזום כדחזי ואח' קבלת עליו חומרת התורה העיד בתור' עדות גמורה לפני האשה והבעל איך שמע מפי האשה מ' ג' אמילה שנאנסה מגוי אחד שבא עליה ושאשתו הכירה עיבורה ושהוא יודע שהיתה מחזרת בתר תרופות וסמנין להפיל. עוד העיד לפנינו ה"ר אברהם הלוי בתור' עדות גמורה אחר האיום והגזום איך שמע מאשתו שהיתה מעוברת ושבפניה הודית בביאת הגוי ושאחי מ' ג' אמילה שאל ממנו סממנין צודקים להפיל והרגיש שהם לאחותו ולא נתן לו. ובכן איימנו וגזמנו ביתר שאת על ג' אמילה שתגיד האמת איך היה לה המעשה עד שהיא גם היא הודית בפיה את כל הקורות אותה ואמרה לנו איך בלילה אחד בהיותה יושבת לבדה בביתה פרושה מבעלה בא לביתה גוי א' ותכף לביאתו כבה לה את הנר לבא עליה והיא התחילה לצעוק ותכף סתם את פיה ושם סכין בלועה וישכב עמה ובהיות דירתה סוגרת ומסוגרת בבתי גוואי ובהחבא הגם שצעקה ובמסתרים תבכה נפשה אין שומע ואין מושיע לה ומן הגוי ההוא נתעברה והפילה. ושוב באה לפנינו היקרה מ' וידה אלמנת ה"ר משה סאבאן ועמדה והעידה איך היא יודעת מאד מכל המעשה הזה שספרה לה מ' ג' אמילה הנז' זה לשעבר ככל הנז' וגם שם נמצא' ושם היתה בשעה שהפילה מ' ג' אמילה מן ההריון הנז' וראתה את הנפל בעיניה. וגם אנחנו הלכנו אל בית האשה וראינו והנה המקום מקום מופנה במסתרים שאם תצעק האשה ג' אמילה הנז' אינה נענית ויש חשש אונס בדבר. את הדברים האלה העלנו על ספר על פי האשה ג' אמילה. הגם ע"פ האלמנה מ' וידה ומפיהן אנו חיים בעסק זה. ולראיה חתמנו ביום ח"י לתשרי התפ"ו בגאלאטה וקיים: משה הכהן. שבתי

בכ"ר אברהם גבאי. חיים אליה פיפאני:

תשובה בריש כל מראין נקרב ונבאר למחלוקתן של ראשונים שהביא ה"ה פי"ח מהל' איסורי ביאה בההיא דפ"פ מצאתי שאם היא טוענת ברי שלא נבעלה תחתיו או טענת אונס ומ"ע י"א שנאמנ' להיות מותר' לו כמו שנאמנ' לר"ג דקי"ל כותיה בההי' דמשארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני לענין ממון הכתוב' כיון שהיא טוענת ברי והוא שמא. ושיש מן המפר' חלוקים ואומרי' שאין משגיחין לדבריה לענין איסורא יע"ש. ולכאורה איכא למידק דכוותה בממונא נמי היכא דחייש לה הבעל שנבעלה ברצון מנ"ל דמהימנא נימא דכיון דאיכא רוב רצון כמו שהוכיחו התוס' והרא"ש בסוגית פ"פ מן הירוש' עד שאמרו שם דעדיף מחזקת כשרות דידה. א"כ כיון דאית ליה חזקת ממון ורוב דרצון לא תוצי' ממון ממנו אף בברי ושמא. וההי' דמשארסתני נאנסתי שנאמנת לר"ג להוציא בברי ושמא היינו משום דאיכא הודאת בעל שנאנסה אלא שטוען שמא עד שלא אירסתיך נאנסת וכיון שמחזיקה בצדקת שבאונס היה הדבר מוציאה ממנו הא לאו הכי אה"נ דלר"ג נמי לא מהימנא מטעמא דאמרן. ומה גם שהיא אינה זוכה להוציא אלא בב' ספקות שתחתיו נבעלה ושהיה באונס. והוא זוכה להחזיק באחד מהם שמקודם נבעלה או תחתיו וברצון:

ונראה דמשמע להו דהתם נמי בדר"ג חושש הוא לרצון אלא דעדיפא מינה טעין הן לו יהי שנאנסה שמא עד שלא ארסתיך מדלא קאמר בהדיא ר"ג דבחושש לרצון אינה נאמנת. וכן נראה שהבינו התוס' בסוגיית פ"פ בד"ה אי למיתב לה כתו' שהקשו למ"ד בההי' דמשארסתני נאנסתי דמנה אית לה לכ"ע דאמאי כיון דיתכן דברצון הוה ומזה הולידו דבס"ס מפקי' מיד הבעל יע"ש. וכן נראה עוד בהדיא ממ"ש עוד שם בד"ה אי דטעין טענת דמים וכדברי הרא"ש שם כמו שיראה המעיין. וצריכי' אנו למודעי אם האוסרים הוא אף בדאית ליה מגו דלכאורה משמע דבדאיכא מגו נמי קאמרי דהא אמרו בפ"ק דכתובו' אמתני' דמשארסתני לשינויא קמא דטעמא דמהימנא לר"ג משום מגו והכי אמרי' בהדיא בפשיטות בר"פ האשה שנתארמלה ואפי"ה הם המדברים שאין ללמוד איסו' מממון. ומיהו אפשר דלא גרסי בפ"ק שינויא דמגו כמו שראיתי להריטב"א ולמהר"ר דון וידאל קרישקש ז"ל בחידושיהם מכ"י שהעידו דאיכא נוסחי טובא דל"ג ליה והיא גי' הנגיד. והם גמגמו שם על מגו זה דמ"ע אני תחתך דכי אמרה הכי נמי לא מהימנא לר' יאושע. והכריחו מענין אחר דבלא מגו נמי אר"ג דמהימנא עד שכתבו דאף לנוסחי דגרסי הך שינויא דמגו אינו אלא לסניף בעלמא במ' כל דהו דשינויא דחזקה הוא עיקר דמשום חזקה דידה הוא דמהימנא לר"ג ואף בלי מגו. ונר' שהרי"ף והר"ן שהשמיטו בההי'

דמשארסתני הך שינויא דמגו לא הוו גרסי ליה ואי נמי גרסי ליה משמע להו שאינו עיקר מטעמ' דכתבינן משמא דהריטב"א ומהר"ר דון וידאל זלה"ה:

ולא תיקשי מההיא דר"פ האשה שנתארמ' דמסיק תלמודא בההיא דמודה ר' יאושע דטעמא דר"ג במשארסתני דנאמנת משום מגו. דלע"ד אדרבא מהתם סיעתא דהא התם קאי למ"ד בההיא דמ"ע אני דטענתייהו במנה ומאתים ולית לה מגו ועכ"ז האמינה ר"ג להוצי' ממון ואיך נאמר שלא האמינה בטענת אונס אלא משום מגו. ואין לו' משום דטענת אונס ריעא טפי דאיכא רובא דרצון דה"ל לתלמוד לפרש. ותו דסוף סוף יקשה להרא"ש וסיעתו דס"ל דמ"ע לא שכיח עד שכתב הרב המגיד שם לדעת האוסרים הנז"ל דאע"ג דבס' אונס ורצון שרינן היכא דאיכא ספקא אחרינא בההיא דפ"פ. עכ"ז מ"ע דלא שכיחא אף דאיהי טענה ליה ואיכא ס"ס אסורה. כנר' דטענת מ"ע קלישא מטענת אונס וכיון דטענת מ"ע בלי מגו מהימנא לר"ג להוציא ממון היכי בעי מגו בטענת אונס אלא עכ"ל דר"ג לדידיה מאמינה בלי מגו. ור' יאושע הוא דקאמר דאף במשארסתני דלכאורה איכא מגו דמ"ע דמסייע לסברת ר"ג להאמינה ועכ"ז פליגנא התם מודינא מיהא בההיא דשדה זו של אבותיך. והיינו נמי דקא' התם שור שחוט וכו' לפי' התוס' שם ואה"נ שגם ר"ג מודה בקלישותא דהך מגו אלא דבלא מגו נמי מאמינה מטעם החזקה וכיון שזה מוכרח ליאמר למ"ד טענתייהו בק' ר' אף דקי"ל כמ"ד טענתייהו במנה ולא כלום מ"מ יש לנו לו' ששוים הם בענין זה דר"ג בלי מגו נמי מאמינה. ומה גם שיש ביד הריטב"א וה"ר וידאל ראיה מכרחת ממקום אחר דבלא מגו נמי מהימנא. נקטינן מיהא שלא נתברר אם המפרשים האוסרים שהביא ה"ה הוא בדאיכא מיגו נמי. ומדברי הפוסק שבאו בתשו' מהר"ם די בוטון סי' נ"ה נראה דפשיטא ליה דבמיגו מודו להתיר אולי בקונטריסו הכריח כן מאיזה מקום ונר' שם מודו לו בזה יע"ש. ולכאורה נראה שהתוס' אוסרים אפילו במקום מיגו לפי מה שהעיד בשמם ה"ר וידאל ז"ל בסוגית משארסתני נאנסתי דגרסי שינויא דמגו ושכתבו דמיגו מעליא הוי כיון שלפי דעתה שיאמינו בטענתה היה לה לטעון טענת מ"ע דעדיפא דשריא לכהונה. וחזי' להר"ם אלשקאר בסי' צ"ד שהבין ממ"ש התוס' בד"ה ואבע"א באשת ישר' כדעת האוסרי' בטענת אונס מטעם רוב רצון דעדיף מחזקת כשרות יע"ש. וא"כ אם עדות ה"ר וידאל הוא על תוס' שלנו נפשוט מינייהו דבמקום מיגו נמי אסרי בטענת אונס:

איברא דלכאורה היה נראה ג"כ עוד להוכיח מהתוס' כדברי מהר"ם אלשקאר דאסרי בטענת אונס ממה שהק' באותה סוגיא דפ"פ בד"ה אי דטעין ט"ד שתהא נאמנ' לענין הממון במגו דנאנסתי ודמ"ע וסיימו דאי לא אמרינן מגו להוציא אתי שפי' יע"ש. והניחא

להפסד כתו' אבל מה יענו למה שאמרו בגמרא שאסו' עליו ולא הרגישו שם שתהא נאמנת במיגו דנאנסתי. וכבר הרגיש שם הריטב"א בחידושיו ותירץ דאין זה מ' דמיפסלא לכהונה ומיגו דבמ"ע נמי לא מהני דלא שכיח. והשתא אי ס"ל להתו' דכי טענה אונס נמי לא מהימנא לענין איסו' וכדברי הר"ם אלשקאר ז"ל ניחא מה שלא הוקשה להם בתחלת הסוגיא שתהא מותרת במיגו דטענת אונס. ואחר העיון נראה שאין הכרח כלל דהא ודאי בטענת מ"ע ס"ל לתוס' דשריא מטעם ס"ס כמתבאר מדבריהם בד"ה ואבע"א באשת ישר' וא"כ תיקשי לן עכ"פ שתהא מותרת במכחישתו במ' דמ"ע ולמה לא הרגישו בזה ולא היה מספיק תירוצם שתירצו לענין הממון דהוי מ' להוציא. ולא עליהם תהיה תלונתי לבד כי גם על הר"ן וה"ר וידאל שהם ז"ל בסוגית פ"פ התירו בטענת אונס ומ"ע ולא הוקשה להם שתהא מותרת ג"כ במכחישתו במגו דאונס ומ"ע אלא הוקשה להן כן בסוף הסוגיא לענין הכתובה ותירצו דכיון דמ"ע לא שכיח לא אמרי' מ' להוצי' ממון וזה לא יספיק למה שאסרוה בגמרא בתחלת הסוגיא בסתמא אף אם באה להוציא ממון. לכן נלע"ד דס"ל להתוס' והר"ן וה"ר וידאל דכיון דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא באומרו פ"פ מצאתי וכב' עדים דמי כמ"ש בגמ' שם עכ"פ נאסרה עליו דקים ליה דמשקרא. ולא גרע מתשו' הרשב"א בענין הטבח שאמר לא שחטתיה שאסו' עליו אף במקום העדים האומרים ששחטה וכ"ש בזו דלית לה עדי' להיתר ואדרבה הוי לדידיה מגו במקום עדים. והרב האשכנזי בחידושיו לא ירד לזה בד"ה אי דטעין ט"ד ואסיק דברי התוס' בקושיא יע"ש. ומי' הריטב"א ודאי פליג אהך תשו' הרשב"א כיון דלדידיה נאמנת במכחישתו להתירה לו אם היה לה מגו כ"ש אם היו עדים ממש להיתר. וכבר נסתפק מהריב"ל ז"ל בתש' אי אמרי' שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא כנגד עדים ולא הזכיר להגדולים הללו ובמקום אחר עמדתי בזה אין כאן מקומו:

מעתה אין בידינו ראיה מהתוס' בטענת אונס לאסור. ואדרבה אפשר דכיון דלדידהו שריא בטענת מ"ע כדהוכחנו לעיל כי טענה אונס נמי תהא נאמנת במגו כיון דלא שויא עליה בעל חתיכה דאיסו' דדילמא באונס הוה. ומה גם דהכא מגו זה אלים מההוא דגבי משארסתני נאנסתי שפקפקו בו הריטב"א וה"ר וידאל דהתם לענין ממונא דלר' יאושע כי טענה מ"ע נמי לאו כל כמינה להוציא ממון לא כן לענין האיסור דבטענת מ"ע אית לה ס"ס להתירה כדברי התוס' דשריא וא"כ תהא מותרת ג"כ בטוענת אונס בברי ואיהו שמא כיון דאית לה מגו מעליא דמ"ע. ולפ"ז גם ממ"ש התוס' בד"ה ואבע"א דלא מוקמי' לה בחזקת כשרות משום רוב דרצון דעדיף מחזק' אין ראיה לאסור בטענ' אונס. דהא במכחישתו הוקשה להם דנוקמה אנן בחזקת כשרות ולזה הוצרכו לגרוע כח החזקה

מחמת הרוב והא ודאי אף להמתירים בטוענת אונס צ"ל כן למאי דלא שרי לה תלמודא לאוקומה בחזקת כשרות ודנבעלה באונס ואה"נ דאי טענה הכי דנאנסה יודו התוס' להתירה דהשתא איכא טענת בריא ושמא ומגו דמ"ע דמעלי בהדי חזק' כשרות ויועילו להחליש כח הרוב דרצון ומה גם שאינו רוב גמור אלא מדרבנן כמו שסיימו התוס' עצמם שם ואם התוס' היו אוסרים בטענת אונס לא הוו שתקי הר"ן והריטב"א וה"ר וידאל ז"ל דאינהו בתראי מלהזכירם. ואם כן גם מ"ש מהר"ם אלשקאר ז"ל שהריב"ש מן האוסרים ממ"ש כדברי התוס' אין מזה ראיה כאמור ואדרבה מהרדב"ז במודפסות סי' קצ"ה כתב בשמו שהוא מן המתירים. איברא שהיתר זה כעת לא מצאתיו בתשו' הריב"ש ואולי כתב כן בחידושי כ"י. גם מ"ש מהר"ם אלשקאר שהרא"ש מן האוסרים ממה שהשיגו לה"ר יונה וסוף דבריו לא היו אלא ליישב דעת ה"ר יונה וליה לא ס"ל. אחרי נשיקת עפרות זהב לו. על פי שנים עדים דבקיאי במיליה טפי אנו חיים. והם הטור בסי' ס"ח ורבינו ירוחם תלמידו חלק אדם נכ"ב ח"ב שהבינו שהסכי' הרא"ש עם ה"ר יונה להתיר. ומ"ש עוד מהר"ם אלשקר שכן נראה דעת רש"י לא הראה לנו מקומו. ואדרבה כל פירושו בסוגית פ"פ הוא במכחישתו ודשויא אנפשיה חתיכה דאי' ודקים ליה בפ"פ. ומ"ש שכן נראה דעת הרי"ף שלא חילק אין ראיה משם שהרי נתן טעם דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא שלא יצדק בטענת אונס ואדרבה אי ס"ל הכי ה"ל לפרש דאף בטענת אונס דליכא הך טעמא אסורה מטעם אחר והוא לא הזכירו. ומ"ש שכ"כ הרמב"ם הוא אשגר' לישן שלא כתב כן בפי' רק ה"ה כתב שכן נראה דעתו. ומהרדב"ז סי' קצ"ה כתב שאין מדבריו ראיה לאסור והאריך בזה יע"ש. נקוט מיהא שלא מצינו לאסור רק להיש מן המפר' שהביא ה"ה ומשמעותו של הרמב"ם לפי עדותו של ה"ה ותשובת ר' האיי שהביא מהר"ם אלשקר וסתמייהו משמע אף במקום מגו:

ועתה נלכה נא לידע ולהודע מי ומי הם המתירי' מלבד המפ' והרמב"ן והרשב"א שהעיד בשמם ה"ה שלמדו מדין הכתו' להתיר בחד ס' בטוענת ברי. וראיתי להרב דון וידאל בסוגית פ"פ דפשיטא ליה מסתמא דמתני' במשארסתני נאנסתי דנאמנת אף להתיר ומזה הכריח דהא דאסיר בפ"פ דוקא במכחישתו. ואני בעניי אחרי נשיקת עפר רגליו לא זכיתי להבין ראיה זו דשאני התם דאיכא ס"ס שנבעלה מקודם וס' שנבעלה באונס ובכה"ג הא שרי תלמודא בההיא דפ"פ. ואע"ג דהתם היא מודית שתחתיו נבעלה הא גבי פ"פ נמי במכחישתו הרי היא כמודית בתחתיו וברצון כדאמרינן בעלמא כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ועכ"ז קאמר תלמודא דשריא ליה בס"ס. והיינו טעמא שלדבריה היא אומרת שבתולה היתה ולדידיה נמי כיון דאית ליה ס"ס שריא ה"נ בההיא

דמשארסתני שלדבריה אנוסה היתה ומותרת ואנן בדידן אית לן בה תרי ספקי משום הכי שריא אבל בהך דפ"פ בס' א' מנ"ל למישרי. ונר' דס"ל דדוקא בההיא דכל האומ' לא לויתי דהלה תובעו ברי שלא פרעו הוא כמודה לו הא לאו הכי לא ומש"ה עביד תלמודא ס"ס גבי פ"פ מה שאין כן במשארסתני שהרי הודית וליכא ס' תחתיו אלא חד ס'. ומ"מ ק' דאדרבה אמרו בירושלמי אהא דמשארסתני נאנסתי דנאמנת הדא דתימא לענין ממונ' אבל אסור לקיימה משום ס' סוטה וזה דלא כה"ר וידאל:

וראיתי להריטב"א בחידושיו אההיא דפ"פ שכתב בשם י"א דהך ירוש' פליג אגמרא דידן דנאמנת דקאמר לגמרי הוא ודשריא אפי' בחד ס' משום חזקת גוף וברי דידה. וזו קשה מן הראשונה שאחר שראו הירוש' דמוקי מתני' דוקא לממון מה ראו בגמ' דידן דבאיסו' נמי והא סוגיא דגמרא דידן גבי משארסתני נמי לא קאי אלא בממון. ואולי כונתם דכיון דלהירוש' אף בס"ס אסור דהא בדינא דמתניתי' איכא ס"ס שכן נראה מדבריהם שם והכי איתא בהדיא בירוש' בההיא דפ"פ דאף דאיכא ס"ס לא חשיב להתירה כיון דחד מינייהו ס' אונס ריע דקול יוצא לאנוסה וכיון דגמ' דידן גבי פ"פ שרי בס"ס מינה דנאמנת דמתני' דמשארסתני להיתרא נמי הוא ודלא כהירושלמי. והם הוסיפו להתיר אף בס' א' דומיא דממון מטעמ' דיהיב בגמרא דידן דמפקינן ממון מחזקת מריה משום חזקת גוף וברי דידה ה"ה שתהא מותרת מטעם זה. והנה הוא שם התיר מכח לשון אחר דירושלמי הביאו הר"ן בסוגיית פ"פ ודנקטינן כותיה משום דאידך ירוש' פליג אהך ירוש' ואגמרא דידן ואפילו תימא דלא פליגי והא בחד ספק' והא בב' ספיקי מ"מ גמרא דידן לא מפליג בין חד לתרי ובכל ענין נאמנת בברי ושמא עכ"ד. ולא ידענא איך יתכן דאידך ירושלמי בחד ס' כיון דאמתני' דמשארסתני קאי והתם איכ' ס"ס כמ"ש הוא למעלה בשם י"א. אלא ודאי דהירושלמי אזיל לשיטתיה דבפ"פ אפי' בס"ס אמרו דאסורה דכיון דקול יוצא לאנוסה לא חשיב ס' אונס ס' כלל. וע"ק שאם יש מקום לעשות שלום בין ב' לשונות הירוש' בזה מה ראה על ככה שלא להשלימו ג"כ עם גמר' דידן דלא חזינן דשרו אלא בב' ספקי בפ"פ ובסוגית משארסתני לא אמרו דמשום חזקה דידה מהימנא אלא בממון דקיימי התם:

נקוט מיהא שהריטב"א והי"א שהביא וה"ר דון וידאל מן המתירים. גם ר' יונה התיר בטענ' אונס והסכים עמו הרא"ש כדכתבנו לעיל. גם הר"ן בסוגית פ"פ כתב להתיר בפשיטות גם הטור ורבי' ירוחם התירו כדלעיל. ולא עוד אלא שמדברי ה"ה ורבי' ירוחם שהתירו בטוענת שנבעלה קודם קידושין מוכח דהיתרא דידהו אף כשהורעה חזקתה דבהא נהי דאית לה חזקת כשרות מ"מ איכא לאידך גיסא חזקת הגוף שבשעת קדושין

היתה בתולה עדין כמ"ש התוס' בסוגית פ"פ בד"ה אבע"א באשת כהן והוא פשוט מעצמו. ועכ"ל דס"ל להני רבוותא דדוקא בדאי' לבעל חזקת ממון דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה לר"ן דקי"ל כותיה איצטריך תלמודא בסוגית משארסתני נאנסתי לחזקה דידה להוציא. אבל לענין איסו' דליכא חזקת ממון המנגדת לאשה היא נאמנת בבריא ושמא לחוד דבריא עדיף. אבל מהר"ם אלשקאר בסי' הנז"ל כתב בשם המתירים דצריכה נמי חזקה דגופא ושכ"כ הרשב"א ז"ל ושידוע דבנדון דידיה שהיתה נשואה לא שייכא הך חזקה. וליכא למימר דאית לה חזקת כשרות כיון דאיכא רוב דרצון כמ"ש התו' והרא"ש יע"ש. ושותיה דמר לא ידענא שהמתירי' באונס ומ"ע מאי חזקה דגופא איכא הלא היא מודית שפ' פתוח בעת הנשואין וחזק' כשרות הוא דאית לה ומאי קא' נמי דלא מהני משום רוב דרצון הא לכת המתירים עכ"ז שריא. גם מה שכתב שלא התירו אלא מטעם חזקת גוף ושכ"כ הרשב"א כבר כתבנו דמדברי ר' ירוחם וה"ה דנראה דלא כותיה וסיים ה"ה שכן דעת הרשב"א והתם אדרבה חזקת הגוף מסייע לאסור נגד חזקת כשרות ועכ"ז שריא כאמור:

מעתה יש לחקור אם המתירים הוא אף בלא מגו. והא ודאי דהריטב"א וה"ר וידאל בלי מ' נמי התירו כיון שהם המדברים דקליש הך מ' דטענת אונס במ' דמ"ע ודלא א"ל תלמודא אלא לסניף ואיכא נוסחי דלא גרסי ליה כדמייתי' לעיל והתירו בטענת אונס. ותו שכתבו בטוענת מ"ע ואיכא חד ספקא דשריא והיינו באשת כהן בקבל אביה קידושין פחות מבת ג' דהיא טוענת מ"ע אני תחתך ובהא לית לה שום מגו דדוקא בנאנסתי ומ"ע דקודם קידושין אמרו ר"פ האשה שנתארמלה דאיכא מ' דמ"ע אני תחתך אבל בטוענת מ"ע אני תחתך תו לית לה מ'. אך בהיתר הר"ן והמפרשים שהביא ה"ה אין הכרח דיתכן דלא התירו אלא במ' ומ"ע שהתירו יהיה בדאית לה ס"ס דהיינו ביש' או בכהן בלא קבל אביה קדושין פחות מבת ג' אבל בחד ס' לא יתירו בלי מ'. ומ"מ יותר נראה דבלא מ' נמי אמרו כיון דבדין משארסתני לא הזכירו טעם המגו כנר' דל"ג ליה או דקליש כדלעיל וכאן למדו ההיתר מדין הממון. ותו דסתמא משמע שהתירו גם באשת כהן בטענת מ"ע תחתך אף דקבל בה קידושין פחות מבת ג' דליכא אלא חד ס' בלי מגו. והמרדכי פ"ב דכתוב' באשה שאמרה שנתייחדה עם ב' אנשי' ואנסה אחד מהם. כתב שהרבנים התירוה משום מ' דלא נבעלתי. ורבי' שמחה אסרה דאי אתו עדי יחוד הפסידה המ' כיון שעברה על דת. ותו שאם יבא הב' ויעיד שנבעלה ברצון לא מהימנא. ונראה שם דראבי"ה מודה בהא דעד רצון אם היה כשר לעדות. ולכאורה הוא תמוה דע"א בהכחשת בעל דבר לאו כלום הוא. ואשתו זינתה בע"א א"ר בהאומר דמותרת עכ"פ. וצ"ל דכיון דמשמע להו דטענת

אונס ריעא מצד עצמה עד שאינה נאמנת בהא אלא במ' כל שיש ע"א המכחישה ג"כ לא מהימנא בחשש רצון דהוי רובא כדלעיל וצ"ע. והראיה שהביא משבויה באומרת שהיא טהורה ובא ע"א ואמר שהיא טמאה דלא מהימנא משום העד. לכאורה אין מקו' לדבריו דהתם מוקי לה בדאיכא עדי שביה כדאיתא בגמ' בהדיא ובהא בלא עד טומאה נמי אסו' כיון דלית לה מגו וכמ"ש שם רש"י והר"ן והוא מוכרח. וצ"ל דמפר"ש דליכא עדי שביה באוקמתא דרב פפא אלא על חברתה ולא עליה והוכרח לפרש כן מדאוקי תלמו' באו' לה ע"א את טמאה כנר' דאי לאו הך עד הוה שריא במגו דלא נשביתי דליכא עליה עדי שביה ועכ"ז אסורה ע"פ עד המכחישה. נקוט מיהא דבין לראבי"ה בין לר"ש ושאר הרבנים לא שריא בטענת אונס אלא בדאיכא מ' ומ"מ אפשר דדוקא התם שלדבריה קרוב הדבר שברצון נבעלה כיון שמרצונה נתייחדה עמהם ותלך בשדה ומעשה דאביי יוכיח שחשדה לדבר עבירה בפ' החליל כנודע אבל בעלמא יודו להאמינה בלא מגו אלא שמתשו' הר"ם אלשקר נר' דבכל גוונא קא' המרדכי:

אך נתנה ראש בדברי הרא"ש שכשהשיג על ר' יונה כתב דהכא מאי מגו איכא דמשמע דר' יונה בלי מ' נמי שרי. אלא שדבריו תמוהים כמ"ש מהרי"ט בחידושיו דה"נ איכא מ' דהתם דהיינו דמ"ע ותי' כשיטת ר"ח דבפ"פ ליכא מ"ע. ותימ' שבאותה סוגיא כשבא הרא"ש לענין הכתו' כתב דהתם ודאי אם טוענת אונס ומ"ע נאמנת על הכתובה. כנר' דבעי למימר אף לפי מה שהשיג על ר' יונה שאינה נאמנת על ההיתר נאמנת על הכתו' ואמאי הא בפ"פ לר"ת ליכא מ' דמ"ע ולענין הממון נמי לא תהא נאמנת כיון דלית לה מ' כפי מ"ש הוא כשהשיג על ר' יונה. וצ"ל דלהרא"ש ס"ל דר"ג בלא מ' נמי האמינה כמו שהכריחו ה"ר וידאל והריטב"א ומ"ה כתב למטה שנאמנת אלא דס"ל דאי איכא מ' נאמנת אף בלא חזקה לשינויא קמא דתלמוד' גבי משארסתני ולכן כתב למעלה דלההוא שינויא נמי הכא מאי מ' איכא. ועי"ל דהתם איכא מ' דבתולה הייתי דלאו כ"ע ידעי מסק' דתלמו' דחזקה אין אדם טורח בסעודה וסבורה דמשום מה הועילו חכמים תגבה הכתובה שבידה עד שהתוס' ס"ל הכי לדינא דלא קי"ל הך חזקה דאין אדם טורח ועדיף טענה זו שאין לה גנאי. ונר' בתשו' הרא"ש ריש כלל ק"ו דס"ל דאמרי' מ' דהעזה. איך שיהיה נקטי' מיהא שכל המתירים והרא"ש כשהסכים להתיר הוא אף בלי מ' וא"כ יש לנו לומ' שגם ר' יונה התיר אף בלי מ' וכן נר' שהבין מהרי"ט בחא"ה סי' ט"ו שהביא היתר ר' יונה וסיעתו אף דבנדון דידיה לית לה מ' כמו שיראה הרואה:

ועתה נלכה נא דרך נדון שלפנינו דלכאורה נרא' שיש לחוש בו לאסור לדעת המפר' שהביא ה"ה שאין להאמינה בטענת אונס וסיעתם כמו שחשש מהרי"ט בחידושיו. ואף

שבתשובה הנז"ל לא הזכיר להאוסרי' כפי הנרא' לא נדפסה כל שאר התשו' כי לא באה שם חתימתו ויתכן ששוב הזכירה. ותו דנדון דידיה לא היה בו חשש איסור דאם נבעלה לאחר נמי שריא כיון דלא היתה תחתיו אבל בתחתיו ודאי חייש להאוסרים כמ"ש בחידושיו. ומה גם דאיכא נמי סברת הגדולים שבמרדכי שאף כשהתירו לא התירו אלא בדאיכא מגו ובדליכא מ' מיהא לא מהימנא בטענת אונס. ובנ"ד נר' דלית לה מ' דלא נבעלתי מאחר שהעד העיד בפניה ששמע מפיה שנבעלה ואף ששוברו עמו שאמרה ג"כ שהיה באונס מ"מ כיון שהיה שלא בב"ד לא מהניא לה כמ"ש הרא"ש בתשו' והטור ח"מ סי' קל"ג שהכל תלוי בב"ד שיהא אז המגו קיים. ואפי' נימא דלא א' הרא"ש אלא בתביעת ממון שטענות בעלי הדבר תלויות בב"ד דוקא. ואיכא נמי תשו' הריב"ש סי' שצ"ג דמשמע בתוך התשובה דפליג אהרא"ש אפי' בתביעת ממון. ותו דמציא למימר שלהגזים הענין אמרה כן בפניו כמו שאמרה בפני ב"ד בתחלה. מ"מ הרי העיד שהיתה מחזרת אחר תרופות להפיל שמורה על הבעילה והעיבור ונהי דאין כאן אלא עד אחד שהשני לא העיד אלא מאומד ויתכן שהיו לצורך אשה אחרת. מ"מ כבר האריך הרב המאסף בכללי המגו סעיף קל"ג ומתבאר שם דהיכא דבטענה שטוען ליכא העזת בעל דבר לא אמרי' מגו להכחיש ע"א דלא חציף כולי האי וניחא ליה למיטען דבר שאין בו הכחשה כלל. ומי' יש לדון בזה מדברי הרמב"ם והטו' בנשבתי וטהורה אני שהאמינוה אף דאיכא ע"א שנשבית ולקמן נעמוד בזה:

ועוד בה בנ"ד שיש נשים שהכירו בעיבורה ואחת מהן העידה בפנינו. ולא מיבעיא לדעת הרמ"ה הביאו הטח"מ סי' פ' דכל דליכא עדים לפנינו כשחזר וטען טענה שניה נמי והיה לו אז מגו דקאי בטענה ראשונ' עכ"ז לא מהימן אם באו עדים אח"כ המכחישים טענה ראשו' שירא פן יבאו ויכחשוהו דהכא נמי בתחלה לא הודית בבעילה ואח"כ אמרה שנבעלה באונס ואין לה מגו כי יראה מהנשים שיכחישוה. אלא אף לר"י ן' מיגש והרמב"ם דפליגי על הרמ"ה מ"מ לפי מ"ש הרב בעל פני משה ז"ל בח"א סי' ע"ח ליישב מה שתמה עליהם מהר"י קצבי ז"ל מההיא דא"א הייתי וגרושה אני דלהפוסקים בחד לישנא דתלמו' התם שכל שיש עדי נישואין אף שלא באו אלא אחר שאמרה גרושה אני אינה נאמנת דה"נ לא יהא נאמן כי ירא שיבאו ויכחישוהו. ותירץ הוא ז"ל דהתם כיון שכל אשה נשואה אינה נאמנת לומר גרושה אני בלי מ' אין זה מגו טוב. משא"כ בההיא דר"י ן' מיגש שהטענה הב' מצד עצמה נאמן בה בלי מגו אלא לפי שטען בתחלה טענה אחרת כדי שלא יוחזק כפרן אמרי' ביה האי מ' יע"ש. ולפ"ז נ"ד דמי להההיא דא"א דבעי' מגו ממש ואין זה מגו. אלא שאני בעניי מגמגם על זה דמלשון הפוסקים שהביאו דברי

הר"י ן' מיגש משמע דחשיב ליה מגו מעליא כמו שבא בדברי מהריק"ץ שם. ולעיק' תמיהתו נלע"ד דשאני הכא שכבר טען בתחלה שלא כדברי העדים ומורא לא עלה על ראשו פן יבאו ויכחישוהו כי על כן כל זמן שלא באו חוזר וטוען במגו שיעמוד בטענה א' דהשתא הוא מגו טוב כיון שסמוך לבו לא יירא פן יבאו ויכחישוהו כיון שטען כן מתחלה משא"כ בההיא דא"א הייתי דתלינן דמעיקרא כשאמר' א"א הייתי וגרושה אני יראה שמא יבאו עדי הנישואין ומעיקרא איגלאי מילתא דלא היה לה מגו. ולפ"ז נרא' לכאורה דבנ"ד נמי איכא מ' ומ"מ אף לחילוק זה כיון דמודי ר"י ן' מיגש מיהא בשבאו עדים קודם טענה ב' דתו לא חציפא ולית לה מ' דה"ה בנ"ד כיון שבאו שנים ששמעו הכרת העיבור מב' נשותיהם לא חציפא תו כולי האי. ותו דהשתא מורא עלה עליה כיון שידענו מי הן הנשים שהכירו העיבו' ונוכל לקרוא להן שיכחישוה בפניה כמו שבאמת הגזמנו לה כן הוכרחה להודות בעיבור. ואף שעדות נשים לא יספיק ותוכל להכחישן מ"מ ידוע מ"ש הרא"ש בתשו' דמגו במקום עדים פסולים לא אמרי' דלא עדיף ממגו במקו' קול וכזה ראו וקדשו רבנן בתראי בכמה מקומות. וכת' מהר"א ששון ז"ל בסי' ק"א דלפי זה ה"ה בעדות נשים דאמרי' דלא חציף להכחישם וה"ה בנ"ד. ומה גם שהכרת העיבור מסור לנשים יותר. ומ"מ רפיא בידי לפי דרכי הפעוט בישוב דברי הר"י ן' מיגש דיתכן דהכא נמי כיון שתחל' הכחישה העיבו' ולא חששה לנשים שיבאו ויגלו קלונה יתכן דעדין סומכת עליהן שלא יבאו ויעידו על העיבור. ומ"מ יותר נר' דהשתא ודאי הא אזדא לה המגו כאמור וכן מפני העדאת העד בחזרתה על הסמנין והצטרפות סניף העד השני ומה גם אם נאמר שהמפר' שהביא ה"ה והרמב"ם ור' האיי שאסרו בסתם בטענת אונס הוא אף במקום מ' דא"כ אף אם יהא לה מגו טוב לא מהימנא:

ואחר העיון נרא' שאין כל זה מספיק לאסור בנדון שלפנינו כיון שאין לנו עדות כשרים על העיבור והבעילה ומפיה אנו חיים. ולכאורה היה נראה שמותרת לפי מה ששנו חכמים בלשון המשנה אחרונה דסוף נדרים בטמאה אני לך שאינה נאמנת. והא ודאי ליתא חדא דנלע"ד כעת דאפשר דבכה"ג שאמרה נאנסתי ליכא למימר דעיניה נתנה באחר דכ"ע ידעי שאנוסה מותרת לבעלה יש'. ובהכי ניחא לי מה שאסר ר"ש בההוא עובדא דמייתי המרדכי על פיה בלא עדי בעילה. ואפי' נימא שאין זה מוכרח דיתכן שאשה בכל אלה לא תדע וסבורה שאנוסה אסורה עליו. או שהבינה שלא יאמינוה בענין האונס כדעת האומרים כן ומפני הבושה אמרה נאנסתי. או אערומי מערמא ע"ד שכת' מהרא"י בכתביו סי' רכ"ב באשה שבתחלה לא רצתה להודות בטומאתה אלא לבסוף יע"ש. ולההי' דמרדכי נאמר שבעלה היה מאמינה שנטמאת דבכה"ג אסירא ליה ואף

שהר"ם די בוטון סי' נ"ה באומרת נאנסתי בעיר כתב דיתכן דעיניה נתנה באחר וידעה שסתם עיר דיינין לה בחזקת רצון כדעת הרמב"ם אפשר דדוקא בזה דסברא הוא כך. מה שאין כן בנ"ד שהמקום דומה לשדה ככתוב במעשה ב"ד שלפנינו וכעת אין לי פנאי לחפש בזה. מ"מ עוד זאת בנ"ד דאיכא עד א' על התרופות ועדות הנשים בהכרת העיבור ולא גרע מרגלים לדבר וכבר הכריח מהרא"י בסי' הנז' מדברי התוס' וסיעתם דברגלים לדבר אסרי' בטמא' אני לך ולמד מזה הפ"מ בח"א סי' פ"ט בדאיכא ע"א ועדות נשים עיין עליו:

ברם מאי דאיכא למישרי בנ"ד הוא מטעם דכיון דאין כאן עדות כשרים בענין העיבו' ויכולה להכחישם לא הוחזקה באיסור דאף דאיכא ע"א כשר כבר ראינו להרמב"ם פי"ח מה' איסורי ביאה בההיא דנשביתי וטהורה אני דמהימנא דהפה שאסר הוא שהתיר אף דאיכא ע"א שנשבית. ויהיב ה"ה טעמא לפי שלא הוחזקה ליפסל ע"פ ע"א ואינה נפסלת בפחות מב'. והטור הביא דברי הרמב"ם בדין השבויה וכתב מרן ב"י שהוא פשוט כיון דנקט במתני' אם יש עדים שנשבי' כנר' דע"א לאו כלום הוא ונאמנת. ולפי דברי ה"ה ומרן הכי נמי בההיא דא"א הייתי וגרושה אני אף שיש ע"א על נישואיה נאמנת והפה שאסר התיר. וגדולה מזו כתב ה"ה פי"ב מה' גירושין שאף שאחר זמן שהודית בנישואיה חזרה ואמרה גרושה אני נאמנת כיון שאין כאן חזקת איסור בעדי נישואין אלא על פיה אף שכשאמר' גרושה אני לית לה מגו. ואף להחולקים עליו היינו משום שכבר הוחזקו הנישואין על פיה הא מיהא כשמתחלה אמרה א"א הייתי וגרושה אני לא מצינו שנאסרת אלא בעדי נישואין כשרים כסתם עדים שבכל מקום. הא לאו הכי אף דאיכא ע"א או עדות פסולים ולית לה מגו כדכתבי' לעיל מ"מ סוף סוף לא הוחזקה אצלנו באיסור אלא על פיה ונאמנת בכל דבריה וה"ה בנ"ד. עיין בחידושי הרמב"ן פ' חזקת הביאו הש"ך ח"מ סי' ק"ח שמעדיף להא דהפה שאסר ממגו וכמ"ש הש"ך שם והרימ"ט ח"א ס"ב ניחא בזה דלא הוי מ' למפרע שנתקשה בזה הרש"ח בחדושיו סי' קמ"ו. ושוב ראיתי כעין זה בס' נתיבות משפט אלא דאתי עליה מטעם אחר יע"ש. ולא מצינו להאוסרים אלא בההיא דפ"פ דלגבי דידיה כב' עדי בעילה דמי כמ"ש בגמ' והוחזקה אצלו לבעולה ולכן אמרו שאין משגיחין לדבריה. וכן ס' ר' האיי ומהר"ם אלשקר שראינוה מעוברת הא לאו הכי אה"נ שיודו להמתירים להאמינה שנבעלה באונס וסתמ' אמרי' בסוף נדרים באשת ישראל האומרת נבעלתי באונס דשריא אף למשנה ראשונה:

ואפשר עוד שלא אמרו המפרשים שהביא ה"ה והרמב"ם לאסור בפ"פ בטענת אונס ומ"ע אלא משום דאם איתא היה לה לפרסם הדבר כשאירע לה תכף כיון שבעלה עתיד למצוא

פ"פ. ובטוענת קודם קידושין נבעלה נמי היה לה להודיעו תכף בשעת הקידושין כיון שעתיד למצוא פ"פ. ואית ביה ריעותא אחריתי דחזקת הגוף מנגד לה שהיתה בתולה בשעת הקידושין עדין והא לא שייך בנ"ד כמבואר. אלא שתשו' ר' האיי ומהר"ם אלשקר דקיימי באשה נשואה אסרי בכה"ג נמי. ועם כל זה עומד כנגדנו תשו' המרדכי בכותל של ברזל שאף שלא הוחזק' אצל שום אדם לבעולה בזנות ומעצמה באה לב"ד ואמרה נבעלתי באונ' ועכ"ז אסרה ר"ש. ומרן ב"י סי' ו' וה"ב המפה סי' קע"ח הביאו ב' הסברות שבמרדכי ולא הכריחו. וגם הרבנים המתירים באותו מעשה הצריכו מיהא מגו ואף דלכאורה איכא התם ס"ס ס' בבעילה וס' באונס ובס"ס הא שרי תלמו' גבי פ"פ. עכ"ל דס"ל דהתם נמי משום דאית לה מ' דמ"ע. א"נ דלא עבדי' ס' בבעילה כיון שהיא הודית בה וכק' עדי בעילה דמי. כמו שהכרחנו לעיל שכן דעת ה"ר וידאל והריטב"א בחדושיהם דאף דאית לן ס"ס ולדבריה נמי אנוסה היתה ומותרת מ"מ אזדא ליה חד ספקא דבעילה כיון שהודית שנבעלה. ומכאן תשוב' על הר"ם די בוטון בסי' הנז"ל שכתב בסוף תשובתו להתיר בפשיטות בס"ס כה"ג. ואף אם לא ראה דברי ה"ר וידאל והריטב"א שהם בכ"י דס"ל דאין זה ס"ס מ"מ היה לו לחוש לסברת כל הגדולי' שבמעשה דמרדכי ובנדון דידיה ליכא מ' מפני הקול כמ"ש בתחלת תשובתו. ואולי דס"ל שלא אמרו במרדכי אלא משו' שנתייחדה מרצונה ומורה שברצון נבעלה. ועכ"ז ה"ל לפרש ולחלק כן ומה גם דמתשו' מהר"ם אלשקר נר' שהבין דבכל גוונא קא' המרדכי:

סוף דבר לענין דינא ודאי שאין בידינו לכוף להוצי'. והיה אפשר לכאורה להתיר כיון שרבו המתירים בטענת אונס הלא המה רבי' יונה והמפ' שהביא ה"ה והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן וה"ר וידאל והריטב"א והטור ור' ירוחם והריב"ש. ויש כאן ס"ס לכאור' כדעת הי"א שהביא הריטב"א אף שהיא הודית בבעילה וכמ"ש בפשיטו' מהר"ם די בוטון. אלא שכבר כתבנו דה"ר וידאל והריטב"א לא חשיבי ס"ס כיון שהיא הודית בבעילה ומ"מ אפשר דבנ"ד יודו האוסרים כיון דלא הוחזקה לבעילה בזנות אלא על פיה דלא לאפושי פלוגתייהו. אך עכ"ז ירא אנכי מפני חומר הענין להתיר בפה מלא מאחר שכל הגדולי' בעובד' דמרדכי הצריכו בכה"ג נמי שיהא לה מגו ובנ"ד נר' דליכא מגו כמו שצדדנו לעיל עד כי יבא הדבר לפני גדולים בעלי הוראה ועל פיהם יקום דבר על לאו ועל כל אשר בה"ן הצעיר משה הכהן:

הן כל ראתה עיני את כל דברי החכם השלם הדיין המצויין משה ספרא רבה דישראל נר"ו מסכים והולך להתיר את האשה לבעלה משני טעמים אי משום דאיכא הכא שני ספיקי ואי משום דהפה שאסר הוא הפה שהתיר:

ואני לע"ד האי מלתא דספק ספיקא לא שמיע לי הכא כלומר לא סבירא לי משום דכל שהאשה אמרה נבעלתי באונס תו ליכא לספוקי בבעיל' דאם איתא דלא נבעלה מי דחקה לומר נבעלתי וכמ"ש התוס' בשמעתא דפ"פ מצאתי (ובזה סרה תלונת מעכ"ת מעל המרדכי) וכ"ש הכא בנ"ד דאיכא ג"כ רגלים לדבר שעד אחד ושתי נשים אומרות כמו כן. ואי איכא למישרי הכא אינו אלא מהטעם השני דהיינו הפה שאסר וכו' ואחר האחרון אני בא. ואיכא לעייוני ולמיקם בהאי מלתא שאמרו בכל מקום הפה שאסר הוא הפה שהתיר מאיזה טעם הוי. אי משום מגו מטו בה דחזקה לא משקר מגו דאי בעי הוה שתיק. או דלמא טעמא לאו משום מגו הוייא אלא משו' דכל מקום שאין לנו חזקת איסור אלא על פיו נאמן הוא להתיר מה שאסר:

ולכאורה נראה שזו מחלוקת ישנה בין המפר' נ"נ דאיכא מאן דפריש לה להאי מלתא דמיירי דוקא כשאומרת כן תוך כדי דבור ואיכא מאן דפריש לה ואפי' לאחר כ"ד. ונרא' דבהא פליגי דמאן דפריש לה בתוך כ"ד סובר דטעמא דנאמנותה הוא משו' מגו ולהכי לאחר כדי דיבור לא מהימנא דמגו למפרע לא אמרינן. ומאן דפריש לה אפי' בלאחר כ"ד סובר דלא צריך למגו אלא כיון שאין לנו איסור אלא ע"פ נאמן הוא להתיר מה שאסר וכ"כ הרב בנ"מ נכ"ו ח"ג. הן אמת דסוגיין דשמעתין כפום פשטא מטעם מגו רהטא דגבי מתני' דמודה ר"י באו' שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן דהפה שאסר הוא הפה שהתיר קאמר עלה בגמרא דהוי משום מגו וכך מטין דברי התוס' שם גבי ההיא דאמרי' מנין להפה שאסר וכו' יע"ש. ולפי זה היה נרא' דבנ"ד אין האשה הזאת נאמנת לומר שבאונס נבעלה כיון דלית לה מגו שהית' יכולה לו' לא נבעלתי שהרי איכא עד אחד ושתי נשים שיודעות שנבעלה ולא הוה ניחא לה לומר לא נבעלתי ולהכחישם ואע"ג דפסולים נינהו. וכמ"ש הרא"ש בתשוב' על אותו שטר שהיה חתום בעדים קרובים וטען הלה אמת כי לקחתי קנין אבל היה בשביל מעות של צחוק דלא מהימנינן ליה בהאי מגו דאי הוה בעי אמר לא הקניתי כלום כיון דאיכא עדים שהקנה ואע"ג דפסולים נינהו מ"מ ניחא ליה למימר טענה זו שאין העדים יכולים להכחישו ע"כ. הרי הכא דאע"ג דהאי שטרא חספא בעלמא הוא אלמלא דהוא קא מודה שנטל קנין ואפ"ה לא מהימן במאי דקאמר שהיה בעבור מעות של צחוק מכיון דהוו עדים על הקנין ואע"ג דפסולים נינהו:

איברא דצריך להבין מה בין זו לאותה שאמרו בפ"ק דמציעא דרבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו מ"ט דחספא בעלמא הוא מאן קא משוי להאי שטר' לוה הא קאמר דפריע הוא. אלמא דאע"ג דלית ליה להאי מגו וכמ"ש התוס' בפ"ב דכתובות כי ירא לאמר מזוייף הוא פן יכחישוהו אפ"ה כיון שאין זה יכול לתובעו אלא עפ"י הודאתו אמרי' הפה

שאסר הוא הפה שהתיר. ואלולי דברי הרא"ש היינו יכולים ליישב ולו' דכי אמרי' הפה שאסר וכו' משום מגו הוא דמהימנינן ליה מגו דאי בעי הוה שתיק וכפשטא דשמעתא דפ' האשה. ומיהו אלים האי מגו דהפה שאסר וכו' משאר מגו דעלמא דאף במקום דלא אמרי' מגו משום דניחא ליה לטעון הך טענה מלטעון הטענה שהיה יכול לטעון. הכא כיון שאי אתה יכול לתופסו אלא על פי הודאתו ואי בעי הו"מ לכפור מעיקרא עכשיו שהודה לו ואמר שלקחה ממנו נאמן דהפה שאסר וכו' ונמצא דאין כאן הודאה של כלום. אבל דברי הרא"ש עומדים לנגדינו. וכמדומה לי שראיתי לאחד מהגדולים לא ידעתי מי מקדושים דיהיב טעמא לדברי הרא"ש משום דמעיקרא ריע טענתיה במה שטען שהיה הקנין בעבור מעות של צחוק אי משום דלשון השטר מיחזי כמכחישו שכתוב בו אני מקנה לך מנכסי אלף זהובי' דמשמע דלא היה הקנין בשביל חוב דמעיקרא אלא שעכשיו נתחייב בקנין זה. ועוד שהצחוק עצמו לא היה ידוע מעיקרא ואף גם זאת לא עבידי אינשי דכתבי שטרא בשביל מעות שהרויח לו דרך צחוק ומלתא דלא שכיחא היא שירויח ממנו סך רב כזה בצחוק. ובהצטרפות כל הני טעמי מוכחא מלתא כי שקר ענה באחיו וכיון דלא מהימנינן ליה בטענה זו באומרו שהיה בעבור צחוק כיון דמיחזי כשיקרא ורגלי' לדבר מש"ה לא מהני ליה מגו במקום עדים פסולים וכדי להאמינו היה צריך שיהיה לו מגו אלים וחזקה דהיינו שהיה יכול לטעון טענה מעלייתא יותר מאותה שטען. אבל בעלמא כל היכא דאמרי' הפה שאסר וכו' כיון דלא ריע טענתיה ואי אתה יכול לתופסו אלא על פי הודאתו אף הוא יהיה נאמן להתיר מה שאסר ואפי' שיהיה במקום עדים פסולים:

והשתא אי בנ"ד לית לה האי מגו דמגו במקום עדים פסולי' לא אמרינן וכמ"ש המורה נר"ו ויליף לה מדברי הרא"ש הנז' ליכא להאמינה. אבל מדברי הרב פ"מ שם באותה תשוב' נראה דאפי' בכה"ג ליכא לאוסרה. ונראה דס"ל להרב ז"ל דחשיב שפיר שהיה לה מגו דיותר טוב היה לה להעיז פניה ולהכחיש את אלו העדי' המעידים מפי נשים ולא יאמינו אותם ולא להן מלהודות ולומר כן הוא שנבעלתי אלא שבאונס היה דהשתא כל העם אשר בשער יצחקו לה ולא יאמינו לדבריה דמסתמא ברצון היה ויחזיקו אותה בזונה:

ודוגמא לזה מצינו באשת איש שאמרה גרושה אני ונשאת לאחר שאפי' אמרה אחר כך לבעלה גרשתני אינה נאמנת ואע"ג דחזקה שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה עכ"ז כדי שלא תעשה עצמה זונה מעיזה ומעיזה. ונוסף על זה דבנ"ד כיון דמעיקרא הודיעה לאלו הנשים שנבעלה באונס ושהיתה מחזרת לחפות על עצמה שוב לא היתה יראה להכחיש

בפני ב"ד ולומר לא נבעלתי דאין זו כמכחישה את העדים שיודעים היו אלו העדים שמפני הבושה היתה אומרת כן כדי לחפות על עצמה. ועוד בה דהיא גופה מעיקרא לא הודית בבעילה ואפי' לאחר שבאו העדים אלמלא שאיימו וגזמו עליה ושפי' היתה יכולה לעמוד בטענתה. וכ"ש דעיקר' דמלתא זה הכלל דכייל לן הרא"ש דמגו במקום עדים פסולים לא אמרינן לאו מלתא פסיקתא היא ומחלוקתו בצדו וכמ"ש הרב מהריב"ל בח"א דאף גם זאת במחלוקת שנויה וכן נרא' מדברי ה"ה ג"כ בפי"ד מה' טוען. דלפי זה נמצא דאיכא הכא כמו ס"ס ספק אי שייך הכא לומר מגו ואת"ל דלא שייך הכא לו' מגו אימור דבלא מגו ג"כ נאמנת משום דהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואפי' למה שצידדנו לעיל דאפשר דבאומרת נבעלתי באונס לא אמרי' הכי כיון דאיכא רוב דרצון שעומד כנגדה הכא בנ"ד אתרע האי רובא כפי מה שבא כתוב במעשה הב"ד שהלכו וראו את בית האשה והנה המקום מקום מופנה במסתרים שאם תצעק האשה אינה נענית ויש חשש אונס בדבר. דלפי זה קרוב הדבר דליחשיב זאת כאלו נבעלה בשדה ומסתמא תלינן דבאונס היה. באופן דעל פי הדברים האלה נלע"ד ג"כ שהאשה הזאת מותרת לבעלה כאשר הורה המורה לצדקה מר ניהו רבה עליון למעלה. ולהיות כי הוא פקד עלי לבא על החתום. לעשות רצונו חפצתי. הנה באתי והנה פי כפיו בכל אשר דבר. נאם הצעיר אפרים נבון:

הלכה כז

כתב הכ"מ ועל מ"ש רבינו שאם היתה מחבואה אחת אפי' אמרה לא נחבאתי וכו' עד כתב הר"ן מכלל דסבירא ליה דלא מטהרינן לה אלא כי אמרה טהורה אני במיגו דנחבאתי ע"כ. נ"ב לפי מאי דמסיק בגמרא דאמרינן כי האי גוונא מיגו ה"ז מצלת על הכל דנאמנת לומר לא נטמאתי במיגו דנחבאתי וע"כ לא מספקא להו אי מצלת על הכל אי לא אלא קודם שלא היה יודע זה המיגו ולפ"ז אין מקום לי"א שכתבו דכיון דלא נפשטא הבעיא אין להקל לכתחלה:

פרק יט

הלכה ד

כתב ה"ה ז"ל כהן גדול שנשא בוגרת וכו' עד אבל אם בא על הבעולה שלא כדרך נשואין אינו מוזהר בה יותר מאדם אחר ע"כ. נ"ב קשה לי דבסמוך גבי הבא על הגיורת כתב דלדעת הראב"ד אפשר שהולד חלל והא ההיא איירי שלא כדרך נישואין ולדעת הראב"ד לית ביה כי אם משום בתולות מזרע ישראל ובפ' י' יוחסין אמרינן בעל ולא קידש לוקה

ולא יחלל זרעו אמר רחמנא והרי חלל ובפ' החולץ אמרו דיש חלל מחייבי עשה משום דלא יחלל קאי ג"כ אאם בתולה מעמיו יקח אשה:

הלכה כג

כתב הכ"מ. ומ"ש רבינו וה"ה אם נתערב בה ספק ממזר וכו' עד מ"ש בסוף הלשון ומכל מקום אין משם ראיה שהרי העמידוה במסקנא דה"ק איזו היא אלמנת עיסה כל שאין בה וכו'. נ"ב יותר היה לו להקשות דבגמרא משמע דאין חילוק בין ספק חלל לממזר ולנתין. ונראה דהראב"ד גורס כגירסת התוספות דלא גריס אלמנת עיסה אלא הברייתא איירי בעיסה גופא ומאי דכתב הראב"ד הכי איתא בכתובות אדלעיל קאי שהביאו מתני' ופירשו טעמא משום דהוי ספק ספיקא:

פרק כ

הלכה ד

כתב הר"מ ז"ל **מי שהעידו עליו עדים שראוהו שהיה אוכל בתרומה וכו' עד ואין מעלין ליוחסין וכו' ולא מחלוק תרומה**. נ"ב אע"ג דרבינו פסק דאין חולקין תרומה לעבדים ואילו בגמ' אמרו דלמ"ד אין חולקין מעלין ליוחסין היינו דוקא בעבד שאוכל אותה ואילו היינו מחלקין לו היו סבורים שבשבילו אוכל והוא כהן אבל מחילוק גרנות בלבד בלא ראינו אוכל אין ראיה דשמא החזיק עצמו בכהן ולוקח אותה ומוכרה לאחרים:

הלכה יג

כתב הר"מ ז"ל **מי שבא בזמן הזה ואמר כהן אני וכו' עד ואם נשא או נטמא לוקה**. נ"ב נראה דמיירי אע"פ שלא הוחזק עדיין ולא דמי להההיא דקידושין דף ס"ג דאינה נהרגת על פיה, ועיין בסוף פ"א דהתם כיון דמתחלה היתה בחזקת פנויה להחזיקה מקודשת צריך ב' עדים או שתוחזק אבל הכא דלא הוחזק מתחלה אם כהן או ישראל ועד אחד נאמן לומר שהוא כהן כמו כן הוא נאמן על עצמו. וכן נראה קצת כדאמרן ממ"ש ה"ה דהאשה אינו לוקה על פיו אם איתא דאיירי הכא בשהוחזק בעיר ימים רבים שהוא כהן על פי עצמו וכה"ג חשיב חזקה אם כן היא עצמה אמאי לא תלקה דהא מלקין על החזקות אלא ודאי נראה דאיירי הכא כשלא הוחזק או אפילו אם הוחזק כיון שאינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו לא חשיב חזקה כדי שתלקה היא על פיה, וע' בתשו' מור"ם סי' ב' ובתשו' מהרדב"ז סי' רמ"ה ועיין בהלכות סנהדרין פ' ט"ז דין ו':

הלכה טז

כתב הר"מ ז"ל **מי שהוחזק אביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה או בן חלוצה חוששין לו ומורידין אותו**. נ"ב ואע"ג דכתב רבינו ס"פ י"ז דאם יצא עליה קול חלוצה אין חוששין לה הכא שאני דמעלה עשו בתרומה כ"כ הר"ן ז"ל בפ"ב דכתובות:

כתב ה"ה בלשון הנזכר בסוף לשונו ומ"מ כיון דספיקא דרבנן היא ודאי מחמירין בתרומה דאורייתא ע"כ. נ"ב עיין בפי"ב ועיין בפרק בכל מערבין (עירובין דף ל"ו) וצריך לחלק בין לכתחלה והכא כדיעבד דמי וכ"כ הריטב"א: